

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LOVINESCU, E.

Inedite : articole, scrisori, autografe, prefete, cereri și petiții, alte documente

(1896-1943) / Eugen Lovinescu ; ed. îngrij. de Dan Gulea. - București :

Cartea Românească, 2018

ISBN 978-973-23-3305-1

I. Gulea, Dan (ed.)

821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească

Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, 2018

Editura Cartea Românească este un imprint al

Editurii Cartea Românească Educațional

www.cartearomaneasca.ro

E. Lovinescu

**Inedite: articole, scrisori,
autografe, prefete, cereri și
petiții, alte documente
(1896-1943)**

ediție îngrijită de Dan Gulea

Notă asupra ediției.....	5
I. Articole	10
Din Fălticeni. Corespondența specială a ziarului <i>Lumea nouă</i> (ianuarie 1896).....	10
Despre traduceri (<i>România jună</i> , 15 februarie 1900).....	12
O carte spaniolă despre români (<i>România jună</i> , 7 aprilie 1900).....	15
O tragedie antică... (<i>Adevărul</i> , 22 octombrie 1903).....	18
O carte spaniolă mai veche despre români (<i>Epoca</i> , 24 iunie 1904).....	23
II. Scrisori.....	28
Tudor Arghezi.....	28
Nicolae Bagdasar	29
Ioan Bogdan.....	30
Grigore Buțureanu.....	33
E. Dăianu.....	34
Bebs Delavrancea.....	36
Mihail Dragomirescu.....	37
Victor Eftimiu	38
Ioan Georgescu.....	39
Samy Herman.....	40
Jindra Huškova	41
Titu Maiorescu	49
Constantin Meissner	51
Corneliu Moldovanu.....	53
Gheorghe Nedioglu	56
Hortensia Papadat-Bengescu.....	57
Camil Petrescu.....	134
Adrian Verea	136
Bebe Wolf.....	137
III. Autografe	140
Autografe date de E. Lovinescu.....	140
Revista <i>Abecedar</i>	140
Tudor Arghezi.....	140
Camil Baltazar	141
Radu Bogdan	143
Mișu Brandvischi	143
Nicolae Cartoian	143
Mihail Celarianu.....	144

Radu Cluceru.....	145
Pompiliu Constantinescu	145
Ion Clopoțel.....	146
Ludovic Dauș.....	147
Ecaterina Thiéry (Dauș).....	148
Cella Delavrancea	149
Lucia Demetrius	149
Vladimir Donescu.....	150
Ovidiu Drimba	150
Dr. Ygrec.....	151
I.G. Duca	151
Geo Dumitrescu	151
Victor Eftimiu	152
Emile Faguet	152
Ion Florescu	153
Enric Furtună.....	153
Spiru Haret	153
G. Ibrăileanu.....	154
Ștefan Octavian Iosif.....	154
Jelea, fabricant de mobilă	155
Constantin Kirișescu	155
Monica Lovinescu.....	156
Titu Maiorescu	156
Apriliana Medianu.....	157
Claudia Millian.....	159
Corneliu Moldovanu.....	159
Perpessicius	159
Camil Petrescu	160
Ion Petrovici.....	160
Ion Pillat	161
Ioana Postelnicu.....	162
Al. Rally.....	162
I.M. Rașcu.....	163
Isaia Răcăciuni	163
Liviu Rebreanu.....	164
Sava, profesor	164
Teodor Scarlat	165
Cella Serghi	165
Dan Smântănescu	166
Al. T. Stamatiad.....	166

Zaharia Stancu.....	166
George B. Stirbey, print.....	167
Vladimir Streinu.....	167
Octav Șuluțiu.....	168
Caton Theodorian.....	169
D.A. Teodoru.....	169
Constantin Vlad, medic.....	169
G. M. Zamfirescu.....	170
<i>Pași pe nisip...</i> (vol. I, 1906).....	170
Autografe către E. Lovinescu.....	171
Hortensia Papadat-Bengescu (1919).....	171
Camil Baltazar (1923).....	171
Panait Istrati (1924).....	171
George Bacovia (1929).....	172
G. Călinescu (1932).....	172
Dan Smântânescu (1933).....	172
Octav Șuluțiu (1935).....	173
Giuseppe Cifarelli (1938).....	173
Eugeniu Speranția (1939).....	173
Ramiro Ortiz (1941).....	174
Sorana Gurian pentru E. Lovinescu și Vladimir Streinu (1946).....	174
IV. Prefețe.....	175
Prefață la lt.-col. Constantin Pleșoianu, <i>Antologie conținând cele mai frumoase poezii patriotice...</i> (1924).....	175
Prefață la Th. Șerbănescu, <i>Poezii alese</i> (1927).....	177
V. Cereri și petiții.....	178
A. Acte semnate de E. Lovinescu.....	178
1. Către ministrul Spiru Haret.....	178
Petiție (28 septembrie 1903).....	178
Cerere (10 iunie 1904).....	180
Cerere (24 august 1904).....	181
Jurământ (4 septembrie 1904).....	182
Cerere (11 octombrie 1904).....	183
Cerere (4 octombrie 1906).....	184
Cerere (1910).....	186
2. La liceul din Ploiești.....	186
Cerere (18 martie 1905).....	186
Cerere (18 octombrie 1905).....	187
Stat personal (15 iunie 1908).....	188
Condica de prezență (21 septembrie 1909).....	190

3. La examenul de bacalaureat.....	190
Sesiunea iunie-iulie 1927.....	190
Sesiunea iunie-iulie 1928.....	192
Sesiunea septembrie-octombrie 1928.....	195
Sesiunea iunie-iulie 1929.....	197
Sesiunea iunie-iulie 1930.....	198
Sesiunea septembrie-octombrie 1930.....	200
Sesiunea iunie-iulie 1934.....	202
Sesiunea septembrie-octombrie 1934.....	204
Sesiunea iunie-iulie 1935.....	206
Sesiunea septembrie-octombrie 1937.....	211
B. Acte privitoare la E. Lovinescu.....	213
Ordin al Ministrului (28 august 1903).....	213
Ordin al Ministrului (30 august 1903).....	214
Conspect de Răspuns la Ordinul Ministrului (5 septembrie 1903).....	215
Răspuns al Ministerului (septembrie 1903).....	216
Ordin al Ministrului (7 octombrie 1903).....	217
Ordin al Ministrului (6 decembrie 1903).....	218
Ordin al Ministrului (16 decembrie 1903).....	219
Ordin al Ministrului (19 decembrie 1903).....	220
Adresă a Ministerului (9 iulie 1904).....	221
Adresă a Ministerului (3 septembrie 1904).....	222
Adresă a Ministerului (19 octombrie 1904).....	223
Stat de plată (septembrie 1905).....	223
Adresă a Ministerului (16 februarie 1905).....	224
Adresă a Ministerului (28 februarie 1905).....	225
Condică de prezență pe anul 1905.....	225
Ordin al Ministrului (6 septembrie 1905).....	226
Adresă a Ministerului (22 octombrie 1905).....	227
Ordin al Ministrului (16 decembrie 1905).....	228
Adresă a Depositului de Recrutare Suceava (10 februarie 1906).....	229
Adresă a Ministerului (1 martie 1906).....	230
Ordin al Ministrului (10 martie 1906).....	231
Ordin al Ministrului (17 mai 1906).....	232
Adresă a Prefecturii Prahova (31 mai 1906).....	233
Adresă a CFR (14 iunie 1906).....	234
Adresă a Prefecturii Tecuci (19 iunie 1906).....	234
Adresă Regală (20 iunie 1906).....	236
Adresă a CFR (23 iunie 1906).....	237
Adresă a CFR (25 iunie 1906).....	237

Extras din Tablou de repartizarea a orelor, an școlar 1908/1909	238
Adresă a Ministerului (7 octombrie 1909).....	238
Listă a cărților recomandate de profesorii claselor (20 octombrie 1909) 239	
Extras din Tablou de numele personalului didactic (31 martie 1910)	239
Adresă a Ministerului (17 septembrie 1910).....	240
Adresă a Ministerului (8 februarie 1911).....	241
Adresă a Ministerului (23 septembrie 1911).....	242
Adresă a Ministerului (24 septembrie 1911).....	243
Acte privitoare la vechimea în muncă	244
Adresă a Liceului Comercial de Băieți Ploiești (18 august 1938).....	244
Adresă a Liceului „Sf. Petru și Pavel” Ploiești (12 septembrie 1938)..	245
Adresă a liceului „Matei Basarab” București (19 august 1938).....	246
Adresă a liceului „Gheorghe Șincai” București (27 august 1938).....	249
Adresă a liceului „Gheorghe Șincai” București (7 septembrie 1938)..	250
Certificat (26 septembrie 1938).....	251
Acte de stare civilă	252
Certificat de naștere E. Lovinescu.....	252
Certificat de căsătorie (8 noiembrie 1915).....	253
Sentința de divorț (20 martie 1934).....	254
Certificat de despărțire	256
Certificat de naștere Monica Lovinescu	256
VI. Addenda. Din <i>Monitorul Oficial</i>	258
Manuale școlare aprobate.....	258
Raportul bibliotecii publice <i>Urechia</i> din Galați (30 septembrie 1910) ...	260
Decret regal (titularizarea în învățământ, 1919).....	261
Decorații	261
V. Missir Fii & Co. Societate Anonimă	267
Bonboneria Renaissance.....	306
Au Printemps de Bucarest.....	326
Socec & Co. Societate Anonimă.....	328
Casa Școalelor.....	337
„Adevărul”. Societate Anonimă pe acțiuni	338
Acte și documente ale colegilor.....	339
Alte mărturii din corespondență	346
Postume	348
438 E[ugen] Lovinescu. Eseu despre identitatea literară.....	355
Argument.....	355
Debutul: Cronicarul pop-cult.....	356
Începuturile literare.....	358
La liceu, în Ploiești (1903-1910)	358

Prim-plan: între Iorga și Maiorescu.....	358
Fundal: afacerea „Potemkin”.....	362
Colegi de cancelarie.....	364
Divizia simbolistă	374
În trecere prin oraș.....	375
Fundal: Jubileul regal	378
Prim-plan: între Iorga și Ibrăileanu	381
„Splendida generație”	385
Afaceri de familie („V. Missir Fii & Co Societate Anonimă”)	396
Imagini ale <i>Sburătorului</i>	399
Argheziene	399
La Socec	401
În ediție naționalistă	404
<i>Diana</i>	406
Hortensia Papadat-Bengescu.....	411
Din nou la Ploiești	423
Următoarea generație maioresciană.....	426

I. Articole

Din Fălticeni. Corespondența specială a ziarului *Lumea nouă* (ianuarie 1896)¹

Un quadruplu asasinat

O crimă din cele mai oribile, și care a produs o adevărată panică în public, s-a întâmplat acum câteva zile la un sat în apropiere de Fălticeni, numit Boroaia.

Asasinul se numește Grigoraș, tot el se crede că ar fi ucis acum câțiva ani, pe un evreu Leiba din acel sat, dar nefiind dovezi îndeajuns, ticălosul a scăpat de munca silnică. Cred însă că acum își va lua răsplata cuvenită.

Acest Grigoraș avea de mult timp ciudă pe un gospodar din sat ce ținea și crâșmă. El se folosi de acest fapt și își pregăti arma cu care voia să-și puie în aplicare crima sa, și anume luă o bucată de pânză în care puse un bolovan cam mărișor și apoi cusu petica împrejurul lui (bolovanului).

În seara de 23 ianuarie se duse târziu noaptea, la cărciumă cerând chibrituri. Când bietul om veni să-i deschidă se simți lovit în cap de bolovan, el atunci căzu jos la pământ; la țipetele sale femeia veni să vadă ce e, dar și ea fu omorâtă tot prin același procedeu de către criminal, apoi

ca să nu fie divulgat de cei 2 copii mai mici care îl cunoșteau, îi ucise și pe dâșii.

În graba sa, asasinul își uită arma cu care stinsese din viață 4 suflete nevinovate.

A doua zi aflându-se de această crimă, veni și d. procuror Cezar Parteni, ca să ancheteze faptul.

Toate indiciile sunt contra lui Grigoraș, căruia la cercetare i s-a găsit sumanul și cămașa plină de sânge.

Criminalul se află într-o stare psihologică foarte proastă; el la început a negat faptul, pe urmă văzând toate probele contra lui, l-a afirmat. Acuma îl neagă din nou.

În curând va fi adus la arestul din Fălticeni.

Frontispiciul cotidianului socialist *Lumea nouă*, 30 ianuarie 1896.

Schimbarea prefectorală

În fine d. G. Ghilescu, prefectul nostru, s-a hotărât a-și da dimisia; în locul său va veni d. Softa G. actual deputat al colegiului I de Suceava.

Bal

În seara de 26 ianuarie a avut loc, în sala prefecturei, balul funcționarilor.

Lume puțină. Ofițerii și funcționarii s-au ilustrat prin lipsa lor.

Diverse

P.S. În locul dlui Moisiu, a venit ca substitut d. Savinescu.

¹ *Lumea nouă*, an II, nr. 421, marți 30 ianuarie 1896, „ediția a treia”, pp. 2-3, semnat Delmont; textul este reluat și în ziua următoare (an II, nr. 422, miercuri 31 ianuarie 1896, „o singură ediție”, p. 2).

În ambele ziare, la p. 3, i se răspunde, interesat, la „Poșta redacției”: „*Delmont, Fălticeni* – Mulțumim; mai trimiteți.”

Despre traduceri (România jună, 15 februarie 1900)¹

Se credea mai demult că nimic nu e mai ușor decât a traduce. Lucrul era recunoscut îndeobște în mod teoretic, practica însă nu-i dădea seva ființei. Câteva traduceri și acelea încă slabe din clasicii francezi erau prea îndestulătoare spre a ilustra un principiu admis ca general. – S-a crezut atunci că s-a făcut o greșală de logică și că raționamentul nu trebuia făcut în mod deductiv, ci inductiv.

Seceta de traduceri de valoare indică tocmai anevoința lor și, pornind de aici, s-a rezumat atunci principiul general că o traducere literară fidelă textului original reclamă o bună doză de talent și o individualitate proprie a traducătorului.

Adagiul acesta ne sună nu prea arare la urechi, dar deși pe calea inductivă s-a ajuns la o noțiune mai adecuată adevărului, totuși nu e destul de suficientă spre a ne explica lipsa aproape complectă de traduceri bune românești, fie a autorilor clasici, fie a celor moderni. – reșede oare motivul în greutatea traducerii în genere, în firea limbei române sau în caracterul natal al românului?

Primul argument nu mi se pare destul de temeinic. – Că nu-i dat fiecăruia să tălmăcească în limba părintească capodoperile poezilor străini, stă în firea însăși a lucrurilor. Mai întâi de toate, opera unui poet nu e decât răsfrângerea lumii externe, considerată ca mediu cosmic și social, prin prisma individuală a poetului.

Natur und Kunst, sie scheinen sich zu fliehen

Und haben sich, eh' man es denkt, gefunden²

¹ În *România jună*, an II, nr. 67, marți 15 februarie 1900, pp. 1-2, reluat în *Munca literară și științifică*, Piatra Neamț, an I, nr. 5, 1904, pp. 396-397; reproduș în *Caiete critice*, nr. 6 (212), 2005, pp. 20-22, în cadrul grupajului lui Constantin Hărlav, „Încercări de precizie... istorico-literară – E. Lovinescu inedit (I)”.

² „Natura, arta par să dezbină, / Dar se-nvălnesc când nici nu-ți dă prin minte” (Goethe, *Natura și arta*, trad. Maria Banuș, în *Poezii și poeme*, antologie de Romul Munteanu, Editura Tineretului, București, 1964, p. 98).

Se înțelege acum de la sine distanța cea mare de la natură până la reproducerea sarbădă a uneia din infinitele ei fețe și, dacă ne-ar fi permis să ne servim de o formulă matematică, am stabili că între natură și opera de artă e același raport ca între un număr și logaritmul său. E aproape acum de mintea noastră de a ne închipui ce poate deveni o operă ce suferă la rândul ei o nouă răsfrângere prin o altă prismă a unei individualități, la care trebuie să se mai adauge și nepotrivirea firească a două limbi, cu spirit deosebit și cu finețe de grai adese intraductibile.

E evident, dar, că prin această răstălmăcire opera și-a pierdut mult din frumusețile ei de formă; rămâne totuși sâmburele ei de sine stătător și capabil de a produce o emoție estetică. Aceasta ne-o dovedește [sic!] numeroasele exemple ce le putem culege *plenis manibus* din istoria literară a fiecăruia popor. Traducerile lui Voss: *Ilias*, *Aeneis* și *Verwandlungen*, de Homer, Vergilius și Ovidius, sunt cunoscute în toată lumea ce stă în curent cu literatura germană. Tot atât de însemnate sunt bunăoară traduceri ale celorlalți clasici latini și greci făcute de dr. Oberbreyer (Platon), G. Thudichum (Sofocle), dr. Güthling (Thukydidēs), dr. Bötticher (Tacitus) și alte multe traduceri ale aceluiași opere ce emulează între ele spre a reda în mod mai perfect frumusețile intrinseci, dacă nu și cele extrinseci a[le] marilor poeți și filozofi antici. Dar nu numai traducători de profesie, ci și poeți, ei însăși [sic!] mari talente, nu au socotit mai prejos de demnitatea lor de a reda în limba patriei poemele altor popoare.

Vestita traducere din Homer, *Odissea* și *Iliade*, de poetul italian Monti Vicenzio, ne poate servi ca ilustrație. Leopardi însuși are *Libro secundo dell'Eneide*, *traduzione della Batrachomiomachia*, *Saggio di traduzione dell'Odissea*. Iar Shakespeare e tradus în nemțește și franțuzește de mulți oameni de talent ca I.H. Voss, Wieland, Schlegel, Tieck, Guizot, Montégut, Accard etc.

Dar, dacă ne-am coborî și la *dii minorum gentium*, am găsi o întreagă literatură de traduceri, despre care noi românii nici n-avem idee.

E de ajuns să amintim în treacăt perfecte traduceri, din Lermontov a lui Fr. Fiedler și Lange, a lui Goldschmidt din Petöfi, a lui Richter și Weiser din Shelley, a lui Scubert din Ibsen și Byron etc.

În privința poeziei populare găsim doi traducători de cea mai înaltă valoare: Rückert și Herder (*Stimmen der Völker in Liedern*), cunosători adânci ai limbilor orientale și a [i] literaturii lor.

Vedem, deci, că cu toată greutatea, încercări pe tărâmul acesta s-au făcut și cu un deplin succes.

Iată, dar, acest argument înlăturat ca neîndestulător în a ne explica lipsa noastră completă de traduceri.

Venind la al doilea argument, constatăm, în adevăr, că unele limbi se mlădiază mai ușor și sunt mai primitoare de forme și compuneri noi de cuvinte, cum ar fi bunăoară limba germană.

Limba germană, ce-i dreptul, are o mare identitate cu limbele clasice prin structura ei și o putere mare creatoare de elemente noi pentru noțiuni noi; totuși și limba română, măcar că-i mai săracă în vocabular, are o afinitate naturală cu limba latină și celelalte neoromanice.

Aceasta ne-o adevărește și succesul traducerilor din Horațius și Virgilius de către dnii Olănescu și Coșbuc. Rămâne, dar, în picioare, al treilea argument, cum că pricina stă în însăși firea noastră. În adevăr, calitatea fundamentală a traducătorului, pe lângă talentul necesar, e și puterea de iubire sugerată de o operă de artă. Astfel se explică numai traducerile îngrijite ale altor popoare, dar nu tot așa stăm și noi. Românul îndeobște e prea superficial și niciodată o operă de artă nu-l atrage atât încât să-l identifice aproape cu obiectul de contemplație, gustul lui e trecător și totdeauna ca o albină zboară din floare în floare.

Influența autorului e, deci, pasivă, ne place, admirăm și... atâta tot.

A doua virtute ce se cere e și abnegarea de sine.

Ei bine, românul arareori e capabil de această virtute, el preferă mai bine [sic!] să publice o grămadă de opere proaste dar originale decât să facă o traducere bună.

De altmintrelea zice el că viața parazită de iederă nu-i convine – dar uită că, decât o buruiănă, mai bine o ilderă acățătoare.

O carte spaniolă despre români (*România jună*, 7 aprilie 1900)¹

Întâmplarea m-a hărăzit cu o broșură ce, deși are o minimă valoare intrinsecă, totuși prin considerarea condițiilor externe curioase sub cari se prezintă, și prin obicinuița noastră înrădăcinată de a judeca totul *pro domo nostro*, merită atenția cetitorilor măcar *à titre de curiosité* ce se cuvine, de altmintrelea, orișicărui document de natura aceasta.

Titlul broșurii, după obiceiul spaniol, e prea lung spre a-l putea comunica în întregime, totuși cititorul o să-mi permită să fiu mai complet în citarea numelui autorului ei: Ilmo Sr. D. Pedro Felipe Monlau!

Întrucât privește conținutul, e un raport făcut Academiei spaniole în anul 1868 asupra *Peregrinului transilvan*, „obra escrita en válaca que su autor el Sr. Juan German Codru Dragusianulu, vice-capitan director del districto de Fagaras etc., ofreció á la Real Academia...”

Monlau a vizitat Peninsula Balcanică și la Constantinopole a avut ocazia de a se întâlni cu mai mulți români, prin îndemnul căroră a făcut apoi o călătorie în Principatele Dunărene, unde a și învățat limba noastră. Ca atare, în prima parte a raportului său, se ocupă, în succinte observații, de evoluția țărilor române și de elementele constitutive ale fazei actuale (1868).

Se înțelege acum de la sine modul elogios în care vorbește despre noi așa; iată bunăoară cuvintele cu cari intră în dezvoltarea obiectului său:

„În nenumărate rânduri au atras și mai atrag încă atenția lumii politice două întinse și roditoare provincii situate în Sud-Estul Europei, cunoscute în istorie sub numele de Valachia și Moldova și reunite când începui acest raport sub Principele Alex. Ioan Cuza, iar azi sub guvernul ilustrului Principe Carol Ludovic de Hohenzollern...”

Și, după ce autorul face descripția topică a României, și vorbește de distribuția românilor în întreaga Peninsulă Balcanică, se încearcă de a

¹ În *România jună*, an II, nr. 119, vineri, 7 aprilie 1900, pp. 1-2; cu titlul „O carte spaniolă mai veche despre români” și cu adăugiri, reluat în *Epoca*, an X, nr. 172, 24 iunie 1904, p. 1; reprodus în *Caiete critice*, nr. 6 (212), 2005, pp. 22-23, în cadrul grupajului lui Constantin Hârlav, „Încercări de precizie... istorico-literară – E. Lovinescu inedit (I)”.

dovedi – dacă mai e nevoie de dovedit – că suntem de origine romană, descendenți curați din coloniștii lui Traian.

Iar cauza pentru care în limbile neolatine din occidentul Europei sunt 80 la sută cuvinte de origine latină, pe când la noi sunt numai 50 la sută, e că în Dacia ocupația romană a durat numai un secol și jumătate, pe când în Peninsula Iberică mai bine de șase secole. Autorul, după aceea, se îndreptează pe tărâmul pur filologic spre a dovedi origina și caracterul latin atât în cuvintele ce s-ar părea la prima vedere că nu-s latine ca *fărtat* (foederatus), *lipsă* (lapsus), *bătrân* (veteranus) etc., cât și în natura flexiunii și în structura intimă a frazelor. De pe terenul filologic autorul se transpune pe terenul literar, anunțând în treacăt despre origina și istoria caracterelor chirilice, despre Biblia publicată în 1580 cu caractere latine și despre psaltirea lui Dorofteu (?) despre care zice că e scrisă „în versuri a căror armonie și *rimă* sunt cu mult superioare tuturor operelor ce s-au versificat până atunci și în care se observă cu mulțumire că cuvintele se apropie din ce în ce de origina latină”. Impresia mea personală e însă că Ilmo Sr. D. Pedro Felipe Monlau habar nu are de psaltirea lui Dosoftei necum de versurile (?) anterioare lui, dar, ce să-i faci, fraza e frumoasă și armonioasă mai cu seamă când e scrisă în spaniolește. După ce amintește apoi de *Elementa lingua dacoromanae sive valachicae* a lui Jorge Sinkay (1805) și de *Lexiconul de la Buda*, autorul aruncă câteva scurte ochiri peste activitatea noastră literară zicând: „azi Eliade, Laureanu, Alexandrescu, Urechia, Papiu, Maiorescu, Hașdeu, Codru Dragusianu, Snagoveanu și alți 100 autori foarte distinși dotează limba valachă cu o întregă literatură de excelente lucrări istorice și de prețioase studii filologice.” Iată dar nejustificate toate plângerile noastre cum că am sta atât de îndărăt pe tărâmul literar.

Și am fi lipsiți de talente mari!

Ilmo Sr. D. Pedro Felipe Monlau ne gratulează cu „otros cien autores contemporáneos distinguidisimos” despre care noi nici idee n-avem și pe care chiar de ne-am folosi de lanterna lui Diogenes tot nu i-am putea descoperi.

Mirajul acesta dealmintrelea e destul de caracteristic și obișnuit la toate popoarele, astfel se explică numai de ce bunăoară la noi în țară trec drept ilustrații poetice sau filosofice toate caracudele literare din

străinătate. Ah! pecetia străinătății, ce putere magică are pentru noi, destul să vedem un titlu ca „Roman de moeurs contemporains” și să ne credem în fața unei adevărate revelații artistice! Și cu atât mai puțin e lipsit autorul nostru de acest păcat, cu cât e foarte ageamiu de mișcarea noastră intelectuală și se vede nevoit să culeagă „nume de autori” de prin almanachuri sau cataloage de librării spre a înmărmuri colegii săi întru academie cu adâncile lui cunoștințe.

Amintește apoi că a mărit colecția cărților române din biblioteca Academiei, drept grațitudine pentru interesul ce-l purtăm noi spaniolilor: „Valachia oferă produsele sale literare Academiei noastre, traduce în limba sa multe din scrierile noastre, trimete pe fiii săi pensionați în universitățile noastre, manifestă via dorință de a încheia cu noi legături prietenești, așa că parcă un instinct secret le amintește că Traian a fost spaniol și că spaniolii erau nu puțini din legionarii ce-au înfipt stindardul temut al Tibrului pe coastele îndepărtate ale Danubiului!” Lăsând la o parte bombasticitatea de fraze caracteristică autorului, vedem că are dreptate când afirmă posibilitatea unei rămășiți de sânge spaniol în vinele noastre. Căci, într-adevăr, în Panonia au fost trimese următoarele legiuni: 1. Legio II adiutrix, 2. Legio XIV gemina martia vitrix, 3. Legio X gemina, 4. Legio XIII gemina pia fidelis, cu cohortele auxiliare: a. Civium romanorum equitas, b. Hispanorum, c. Britanniae.

În ceea ce privește pe fiii pensionați „para cursar en nuestras Universidades”, se află următoarea notă la finele raportului: „în 1864 au venit la Madrid pentru a urma cursurile facultății filologice și literare de la Universitatea centrală tinerii Andrei Vizanti și Ștefan Vărgolici.

Cel dintâi urmează și acum în Madrid fiind unul din elevii cei mai eminenți (sobresalientes) și obținând mai multe premii prevăzute de regulament.”

Ilmo Sr. D. Pedro Felipe Monlau conchide, în fine, făcând două propuneri:

„Să se mulțumească pentru atenția sa autorului *Peregrinului transilvan* (despre care nu amintește de altmitrelea decât doar: «lindo volumen de VIII 200 pp en 8 marquilla, impreso en Sabiu 1865»”!

„Să se cultive cât mai mult relațiile și corespondența literară și lingvistică cu Moldo-Valachia sau România.”

Codru Dragusanu va fi încasat mulțumirile Academiei spaniole, dar întrucât privește al doilea stipulat știu bine că nu l-am văzut niciodată în ființă, dar adeseori:

Velle et facere idem est."

O tragedie antică... (*Adevărul*, 22 octombrie 1903)¹

Din toate părțile se caută a se restabili teatrul antic sub formele lui primitive, pentru a ne putea da seama de natura, dacă nu și de intensitatea impresiunii ce el trebuia să producă asupra rafinaților ascultători ce erau grecii cei vechi.

În Atena, o societate de diletanți – studenți și profesori – dă piesele tragicilor greci în forma lor originală, și ar trebui ca reprezentațiile să nu aibă locul în local din strada Hermes, ci în bătrâna incintă a teatrului lui Dionisos, de pe colina sudică a Acropolei, printre marmorele dezgropate și restaurate de mâini pioase – pentru ca iluzia timpurilor umbrite de secole să se ridice până la înălțimea unei viziuni plastice.

La Orange, în sudul Franței, cei mai mari actori parizieni joacă repertoriul clasic pe scena unui teatru roman și înaintea unui public odihnit pe scaunele de marmură ale amfiteatrului străvechi; iar în Paris chiar, la teatrul Odéon, se joacă piese clasice întovărășite, pentru înțelegerea mai intensivă, de conferințe asupra pieselor, făcute de persoanele cele mai competente.

Una din piesele jucate de curând e și tragedia *Perșilor*, a lui Eschil, însoțită de o introducere făcută de savanta doamnă Dieulafoy. Însă cu tot talentul poetului, al actorilor și al conferințierei, piesa a căzut.

Care e oare cauza?

¹ În *Adevărul*, XVI, nr. 5112, miercuri 22 octombrie 1903, în suplimentul *Litere și arte*, I, nr. 39, p. 2, reprodus în *Caiete critice*, nr. 7-8 (213-214), 2005, pp. 38-40, în cadrul grupajului lui Constantin Hârlav, „Încercări de precizie... istorico-literară – E. Lovinescu inedit (II)”.

Tragedia *Perșii* făcând parte dintr-o trilogie – lăsând la o parte drama satirică a lui Prometeu – poate fi considerată ca o singură față a unui triptic, care, cu toate controversalele, pare a fi închinat glorificării victoriei grecilor asupra barbarilor. Această glorificare, stimulată din nou prin victoria de la Salamina, era o obicinuință veche a elenilor ce de mult o simbolizaseră prin înfrângerile centaurilor de către Lapiți și o concretizaseră prin atâtea metope și frize. *Perșii*, fiind la centrul trilogiei, formează tocmai tabloul culminant al glorificării, ce se răsfrânge cu plină lumină asupra Atenei, după dezastrul lui Xerxes. Din oarecari considerații generale asupra tragediei grece, și din oarecari considerații asupra intenției autorului ce rezidă la baza acestei trilogii, se poate [sic!] explica unele particularități ale tragediei ce ne lovesc dintr-o dată la prima lectură.

Nu trebuie anume să judecăm tragedia greacă după principiile noastre, ci trebuie să-i aplicăm și ei, ca și la toate manifestările intelectualității omenești, principiul istoric-evolutiv, așa că măsura în apreciere să nu fie idealul nostru dramatic de acum, ci acel al lor de atunci. În așa chip numai vom putea fi mai indulgenți, bunăoară, față de dezvoltarea neobicinuită nouă, a elementului epic, care numai în povestea nunțiului acaparează vreo 200 de versuri, și a elementului liric ce coprinde mai bine de 300 de versuri. Afară de aceasta trebuie să ținem seama de considerația specială a intenției lui Eschil. După cum am spus, trilogia descrie o seamă de victorii grecești, din care *Perșii* tocmai pe cea mai glorioasă; de aceea, trilogia întreagă are aparența unei reviste istorice, pe când fiecare din piese în parte e numai un tablou din acea revistă. Considerată ca *tablou*, ne putem explica alte particularități, cum ar fi bunăoară lipsa unei acțiuni dramatice mai desăvârșite și neindividualizarea, psihic, a fiecărui personaj. Piesa așa cum e are aparența unui lung imn și a unei bogate narații epice; totuși ea conține, orice s-ar spune, elementele unei acțiuni cu două puncte bine precizate. Primul punct e starea de perplexitate și de incertitudine a corului, amestecată, cum e și natural, cu luciri de speranță, și al doilea punct e disperarea aceluiași cor la anunțarea dezastrului. Dar aceste elemente sunt, precum am zis, reduse la două puncte extreme, pe când seria de puncte intermediare fără care nu se poate trage „linia” desăvârșită a unei acțiuni dramatice, lipsește în totul. Piesa se reduce așadar la două situații psihologice, care se urmează imediat fără nicio tranziție. Aceasta